

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
 Ústav české literatury a komparatistiky FF UK
 nám. Jana Palacha 2
 116 38 Praha 1
 e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

**Oponentský posudek na bakalářskou práci Natálie Fedičové
 Krajina v díle Jana Zahradníčka a Jana Čepa 30. let**

Práce Natálie Fedičové sleduje biopoetiku v básnických sbírkách Jana Zahradníčka (*Jeřáby*, *Žíznivé léto* a *Pozdravení slunci*) a povídkových souborech Jana Čepa (*Zeměčluč*, *Letnice*, *Děravý plášť*) z třicátých let. Vychází z tázání „*jakým způsobem oba autoři, kteří jsou inspirováni katolictvím a hodnotami jako tradice, role člověka, světa či přírody, ztvárňují vztah mezi člověkem, přírodním prostorem a světem, který zvěčňuje víra a konkretizuje moderní umělecké vyjádření*“ (s. 7). Krajina a přírodní motivy zaujmají v díle obou autorů – a právě v třicátých letech – centrální, významotvornou pozici. Nejde však o prvoplánové kontra literatuře města a urbánní civilizace jako v textech tzv. ruralistů, nýbrž – jak také autorka pěkně formuluje – o ztvárnění a vyjádření specifického prostoru „vyššího řádu“, v němž se rozvíjí a utváří „*vztah mezi člověkem a světem*“ (s. 53). Zde platí, že básnický subjekt jako *estetický subjekt*, utváří svým vnímáním a prožitkem krajiny (přírody v širším slova smyslu), krajinu jako *estetický objekt*. Zdá se, že právě toto je proces, jímž a v němž se Zahradníček osvobozuje od tematizace přírodních motivů jako určité stáří svých niterných stavů v prvních dvou sbírkách (*Pokušení smrti* a *Návrat*) a výsledkem tohoto procesu jsou básnické obrazy žité krajiny ve sbírce *Jeřáby* (1933) a v následujících sbírkách.

Natálie Fedičová se zabývá – paralelně u Zahradníčka i Čepa – motivy organické (animální a florální motivy) a anorganické přírody (atmosférické fenomény, světlo, živly) v jednotlivých básních a povídkách. Na základě interpretačních sond ukazuje, že krajina u obou autorů je prostorem víry a tato teo-ontologická dimenze ‚modeluje‘ také existenciální koordináty prostoru a krajiny Zahradníčkových básní a Čepových povídek (vertikální a horizontální existenciální koordináty, nahoře–dole, blízkost–dálka). Příroda, jak Natálie Fedičová konstatuje, disponuje v textech obou autorů určitou dualitou, kterou autorka charakterizuje jako „vegetativní“ a „rurální“, jak ji představuje především topos *pole* (*půda*) jako místo polní práce (a nejen jako prostor tradičního venkovského způsobu života) a jako *pra-původní* způsob lidské kultury, totiž *agro-kultury*.

Zde se nabízí zajímavé srovnání s úvahou Martina Heideggera z jeho přednášky *Původ uměleckého díla*¹ (*Der Ursprung des Kunstwerkes*, 1935), kde se zabývá známým obrazem

¹ Martin Heidegger: *Původ uměleckého díla*. Oikúmené, Praha 2016.

Vincenta van Gogha z roku 1886, na němž je namalován pár vychozených, prošlapaných bot – téma, k němuž se malíř vrátil v několika verzích –, které filosof interpretuje jako boty selské ženy, která „[R]áno boty obuje a večer je zuje“. Před tímto obrazem jsme, podle Heideggera, náhle sami. Není zde nic, než tyto boty:

„A přece. Z temného otvoru prošlapaného vnitřku bot číší námaha selské chůze. V bytelnosti těžké obuvi je nahromaděna vyčerpávající náročnost pomalého kráčení do daleka se táhnoucími jednotvárnými brázdami pole, kde fičí ostrý vítr. Na kůži bot se odráží vlhkost a hutnost půdy. Pod podrážkami se táhne osamělá a polní cesta smrákajícím se večerem. Boty pulzují mlčenlivým voláním země, poklidně skýtající zrající zrno a v zimě se bez vysvětlení proměňující v odmítavě pustý úhor. Botami prostupuje němá obava o jistotu chleba, tichá radost z toho, že se opět podařilo překonat nouzi, radost z blížícího se narození dítěte i chvění tváří v tvář hrozící smrti. Tento příruční prostředek přináležející k zemi a v selčině světě je o něj pečováno“ (Heidegger, 2016, s. 31-32).

Co tím chce Heidegger říci, je to, že svět selky zjevuje svůj smysl ve vztahu mezi půdou, polem, větrem, obilím, polní cestou a vyrobenou věcí: botami. Tento vztah, nadaný smyslem, se ukazuje v této věci, která člověku slouží, která je zde na světě k něčemu. To „k něčemu“ předpokládá spolehlivost věci, její sepětí se zemí, která je jejím základem. Jen v takové věci je, jak Heidegger zdůrazňuje, přítomen svět a země. Tím objevujeme podstatu věci, nikoliv ovšem popisem, nýbrž van Goghovým obrazem. Namalované boty jsou samozřejmě pouhým zobrazením bot, podstatné je však to, že a jak umělecké dílo otevírá tímto způsobem nový vztah ke světu.

A to platí i pro slovesné umělecké dílo, pro lyriku. Tuto pasáž z Heideggerovy úvahy cituji především proto, že Natálie Fedičová ve své práci výstižně poznamenává, že u Zahradníčka i Čepa je to „vírou zpředmětněný svět“ (s. 53), jenž tvoří pojítka mezi sférou člověka a Boha, mezi imanencí a transcendencí, mezi Bohem stvořeným světem a člověkem budovaným a kultivovaným světem. Jsou to věci, které člověk vyrábí, které obklopují a spoluvytvářejí náš život. Tyto vazby mezi věcmi, naším tělem, mikrokosmem našeho světa a makrokosmickými souvislostmi, zaujímají u Zahradníčka i Čepa významově konstitutivní pozici.

Práci Natálie Fedičové hodnotím jako velmi zdařilou a kvalitní, jak se to projevuje již v otázkách, které si autorka nad Zahradníčkovým a Čepovým dílem třicátých let ve své práci klade a s patřičnou úrovní na ně také odpovídá, ale také v recepci a reflexi odborné literatury k danému tématu, v literárně historickém ukotvení textů a v interpretacích.

Navrhuji hodnocení „výborně“ (1).

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Praha, 20. 8. 2020